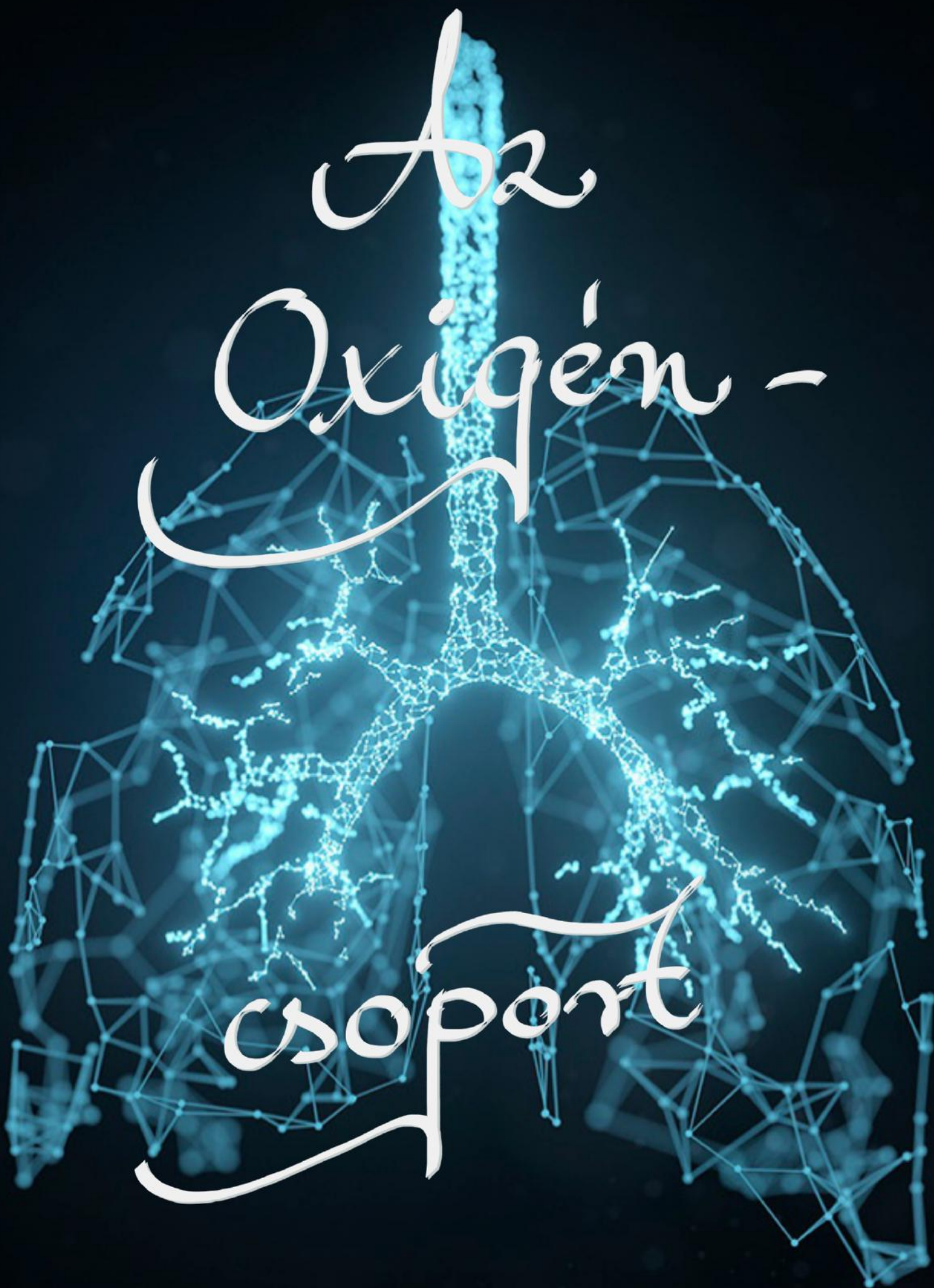

Az
Oxigén-

Csoport

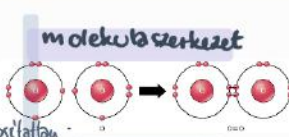

A2 OXIGÉNCSOPORT ELEMÉI

Kalkogén elemek: a földkéreg felépítésében jelentős szerepet játszanak
VI. főcsoport

8	Oxigén O	EU: 9,5 Oxigén olv./fonsz: 16.0 / -218,8 / -183,0	Székén gáz
16	Kén S	EU: 2,5 Sulfur olv./fonsz: 32.1 / 119,0 / 444,6	Sárga, székén
34	Szelen Se	EU: 2,4 Selenium olv./fonsz: 79.0 / 217 / 685	Vörös, székén
52	Tellúr Te	EU: 2,1 Tellurium olv./fonsz: 127.6 / 475,5 / 383,8	Sötét - fekete, székén
84	Polonium Po	EU: 1,0 Polonium (209) olv./fonsz: 254 / -	Sötét, székén

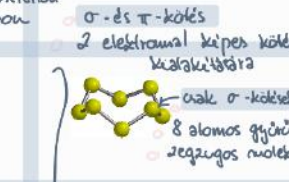
vegyértékjel:
 $ns^2 np^4$
[He]2s²2p⁴
2 párosított elektron
2 alapállapotú elektrontól

Allotropia = bizonyos elemek kétféle körülmények közötti előbb kristályszerkezeti módosításokat képesnek

Élettani szerep
- nélkülözhetetlen

[Ne]3s²3p⁴

nem fémek

fontos fehérjék alkotóeleme

[Ar]3d¹⁰4s²4p⁴

csak σ-kötés
- növekedő atomrádiusz
- csökkenő EU miatt
6 elektronnal képes kötés kialakítására

vörös Se: fémek
- 8-atomos molekulák
- hevítté se székén szelén stábel

sötét Se: fémek
- elektronos vezeték a magfűtőgőztől
- szelencellák

csak fémek módosulata
kémiai tulajdonságai ~ szelen
otrókanyag (korrosziós tárolg)
- mérgező, arzén- és ezüstökkel keverve
1782. Koller Ferenc (Erdély)

szén-dioxidban

[Kr]4d¹⁰5s²5p⁴

oxidációs szám: -2 → +6
- kalkogénidek (-2): oxidok, szulfidok
- kalkogénidok (+x): SO₂, SO₃, H₂S, S₂

csak fémek módosulata
kémiai tulajdonságai ~ szelen
otrókanyag (korrosziós tárolg)
- mérgező, arzén- és ezüstökkel keverve
1782. Koller Ferenc (Erdély)

szén-dioxidban

[Xe]4f¹⁴5d¹⁰6s²6p⁴

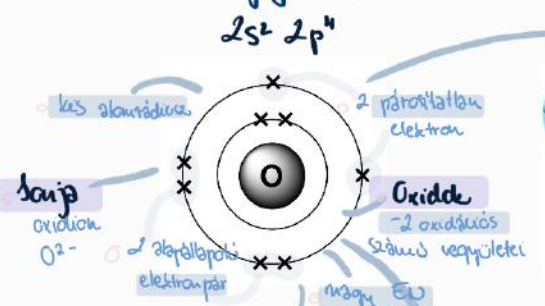
nemergát-konfiguráció
- 2 elektron felvételével

kristályrács
- molekulaszerkezet

szén-dioxidban

A2 OXIGÉN

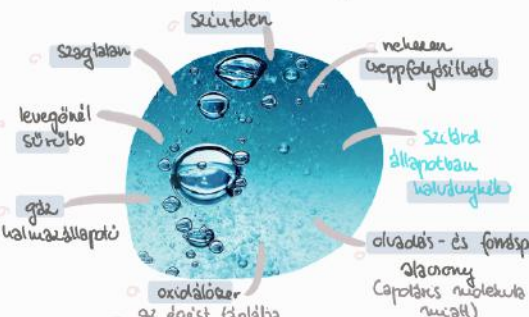
Anyagszerkezet

Isotópok

Fizikai tulajdonságok

Kémiai reakciók

egyik legreakcióképesebb elem
- mindennapi életünk része
- csak magasabb hőmérsékleten + atomos állapotban

alkáliföld-fémekkel

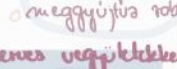
alkálifémekkel

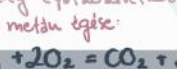
Molekulaszerkezet

hidrogénnel

szerves vegyületekkel

Élefordulás

Előállítás

ipar: levegő weppfolytatás, frakcionált desztilláció

laboratórium: oxigént könnyen leadó vegyületekből hevíttel vagy (II)-oxidból

$2HgO = 2Hg + O_2$

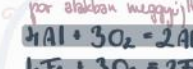
kálcium-permanganáttól

$2K_2MnO_4 = K_2MnO_4 + O_2$

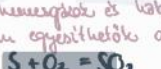
hidrogén-peroxidból katalizátor (HgCl₂) segítségével

$2H_2O_2 = 2H_2O + O_2$

többi fémekkel

neufémekkel

nitrogénnel

csak az elektronos infény hőmérsékleten oxidálható

Felhasználás

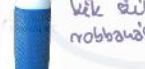
szén-dioxid előállítás

vegyületek oxidálása

légzés folyamat

oxigénpalack

gyógyászati felhasználás

Oxigénvegyületek csoportosítása

Oxidok	hidroxidok	oxosavak	oxosavas sók	Peroxidok
<ul style="list-style-type: none"> fémek / nemfémek elemek oxigénnel alkotott vegyületei $\text{CaO}; \text{CO}_2$ 	<ul style="list-style-type: none"> elsősorban fémek elemek oxigénnel és hidrogénnel alkotott vegyületei $\text{NaOH}; \text{Al(OH)}_3$ 	<ul style="list-style-type: none"> elsősorban nemfémek elemek oxigénnel és hidrogénnel alkotott vegyületei $\text{H}_2\text{SO}_4; \text{HNO}_3$ 	<ul style="list-style-type: none"> az oxosavak számszabályozásból és utólagosan kationból álló vegyületek $\text{CaCO}_3; \text{KNO}_3$ 	<ul style="list-style-type: none"> vegyületek peroxo-kötéssel $-\text{O}-\text{O}-$ benne két oxigén-atom egymáshoz kapcsolódás az O-atom oxidációs száma -1 $\text{H}_2\text{O}_2; \text{Na}_2\text{O}_2$

ÓZON

keletkezés
 endoterm
 térfogatnövekedés
 UV-sugárzás hatására a légkör felső részében

$\text{O}_2 + \text{O} \rightleftharpoons \text{O}_3$

bontás
 exoterm
 térfogatnövekedés
 bomlástermék fény erővel keletkező O elemes oxidálóerő

előállítás
 oxigénből
 jellegzetes szag
 oxigénnél 1,5x sűrűbb
 mérgező
 szilárd állapotban sáfrányos kristályos molekulákban

jellegzetes szag
 mérgező
 szilárd állapotban sáfrányos kristályos molekulákban

előállítás
 oxigénből
 jellegzetes szag
 oxigénnél 1,5x sűrűbb
 mérgező
 szilárd állapotban sáfrányos kristályos molekulákban

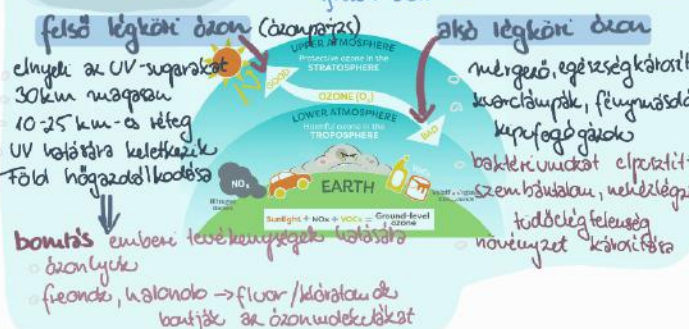
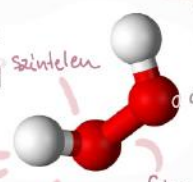
DIHIDROGÉN-PEROXID H_2O_2

Molekulaszerkezet
 két oxigénatom egy peroxokötéssel kapcsolódik
 a második pár nélküli e⁻-jük egy-egy hidrogénnel alkot kötést
 a molekula alakja „nyitott könyv”
 -1°C-on fagy meg
 szagtalan
 színtelen
 fagyás pont emelt
 a víznél másfélszer sűrűbb

Polaritás
 erősen poláros
 a molekulák között hidrogénkötések alakulhatnak ki

molekuláris
 de elsősorban víz oldatban fordul elő

újjel, vizes oldat
 minden irányban elegendő vizes oldatú gyeze sav
 $\text{HOOH} \rightleftharpoons \text{H}^+ + \text{HO}^-$
 a disszociáció második lépése erős lúgos környezetben játszódik le
 $\text{HOO}^- \rightleftharpoons \text{H}^+ + \text{OO}^-$

Kémiai reakciók

bontás
 redoxireakció
 hőforrást közben bontja
 $\text{H}_2\text{O}_2 = \text{H}_2\text{O} + 0,5\text{O}_2$
 $\Delta H = 180 \text{ kJ/mol}$
 katalizálja: MnO, KI, FeCl₃, kataláz enzím
 nárciszcsész oxigén szabadul fel → erőteljes oxidálóerő

hővel
 gyors melegítés, ütés hatására felbomolhat
 csak 30%-os vizes oldatként forgalmazzák

fehér ólom-szulfiddal
 fehér ólom-szulfiddal oxidálja
 $\text{PbS} + 4 \text{H}_2\text{O}_2 = \text{PbSO}_4 + 4 \text{H}_2\text{O}$

Felhasználása

- fertőtlenítés szagtalanítás
- hajszőkítés, színtelenítés palmit, gyapjú
- fordítottítás hyperol, 1-2 UNV

előállítás
 laboratóriumban
 bárium-peroxidból hig kénsavval
 $\text{BaO} + \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{BaSO}_4 + \text{H}_2\text{O}_2$

oxidálószer
 laboratóriumban

üzemanyag
 vízmentes H_2O_2
 sugárkötéses repülőgépek rakéták

fémekkel
 a hidrogén-peroxid hidrogénjait fém helyettesíti peroxidok
 a hidrogén-peroxid sói alkálifémekkel

kálium-permanganáttal
 biokémiai redukálják egymást
 a kálium-permanganát színtelen mangán(II)-sóvá redukálódik
 $2\text{KMnO}_4 + 3 \text{H}_2\text{SO}_4 + 5 \text{H}_2\text{O}_2 = 2\text{K}_2\text{SO}_4 + 2\text{MnSO}_4 + 8 \text{H}_2\text{O} + 5\text{O}_2$

sóssal
 klórt fejlelt
 $2\text{HCl} + \text{H}_2\text{O}_2 = \text{Cl}_2 + 2\text{H}_2\text{O}$

Víz H_2O

Molekulaszerkezet
 V-alakú, statikus
 poláros
 poláros kötés az aszimmetrikus térszerkezet

Fizikai tulajdonságok
 színtelen
 szagtalan
 ízetlen
 folyadék

képződése
 exoterm reakció hidrogént meggyújtja
 $2\text{H}_2 + \text{O}_2 = 2\text{H}_2\text{O}$

Bontás
 elektromos áram hatására
 endoterm reakció
 stabilis molekula → energiarögzítés

Kristályrács
 molekularács
 a molekulák között hidrogénkötések alakulnak ki
 hőmérséklettel függő molekula-asszociáció
 hőmérséklet nő → csökken az asszociációban lévő molekulák száma
 sűrűség: attól függ, mennyi molekula áll asszociációban
 +1°C-on a legnagyobb

Az oxigén-csoport hidrogénvegyületei
 $\text{H}_2\text{O}; \text{H}_2\text{S}; \text{H}_2\text{Se}; \text{H}_2\text{Te}$

Molekulaszerkezet
 torzult tetraéder
 poláros
 poláros kötés az aszimmetrikus térszerkezet
 kötésszög: víznél a legnagyobb
 nagyobb rendszámú elemekkel csökken

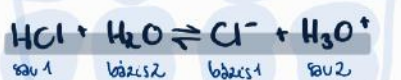
faqás (0°C)
 az asszociáció molekularács tetraéderes szerkezet alakulnak ki
 gáz nem szoros illeszkedés, ezért térfogatnövekedéssel jár

forrás (100°C)
 gázos alakul

Kémiai reakciók

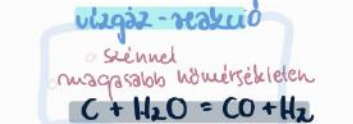
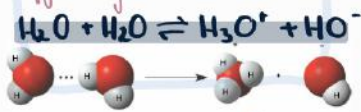
amfotéria

reakciópartnerétől függően savként és bázisként viselkedhet

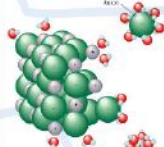
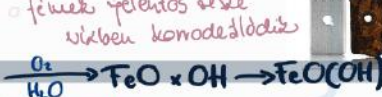
autoprotolízis

a vízben oxónium- és hidroxidionok is jelen vannak egyensúlyra vezető sav-bázis kh.

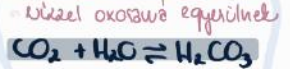

fémekkel

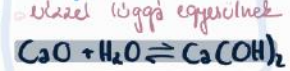
s-mező fémeivel lúgt képez

neufém-oxidok

fém-oxidok

Korsajjelenségek

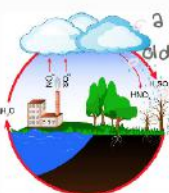
- CO₂-ben gazdag természetes vizek
- karbonátos kőzeteket oldja
- meiszkó (CaCO₃) váltak ki

Savas esők

a normál esőnél kevesebb pH-ju oldott SO₂, NO₂, HCl

károsítja természetes és mesterséges környezetet

sók hidrolízise

a víz gyenge savként/bázisként viselkedik...

ammonium-klorid vizes oldata savas az ammoniumion protonát vesz fel a víztől

nátrium-karbonát vizes oldata lúgos a karbonátion protonát vesz fel a víztől

ammonium-karbonát vizes oldata semleges az amon és kation hidrolízis

a keletkező oxónium- és hidroxidionok az is azonos

kristályos vegyületek

számos oldatból az anyag meghatározott mennyiségű vizes kristályosodik ki

rézgálc

kék kristályos + H₂O → hevítes (-H₂O)

fehér por, elvörös kristályvizek

gipsz

szóda

Természetes vizek

kémiailag nem tisztá, oldott anyagokat, szennyeződésekkel tartalmaz

az összetétel függ a környezetben található anyagoktól

édes vizek kevés oldott só

tenger-vizek viszonylag sok oldott só

SEA WATER   FRESH WATER

csapadékok

csak a légtérből beoldódó gázokat tartalmazza

víz szennyező anyagok

oldott oxigén mennyiségét csökkentik

- szerves anyagok, hulladékok
- hőszennyezés
- műtrágyák

kőzettel módosul a víz

- a víz rétegt. szagát, ízt megváltoztatja
- üledékek
- olajszennyezés

beleegészt, egyéb károsító okoznak

- útriszta, bakteriumok
- oldható nehézfém-vegyületek
- radioaktív anyagok
- hőmélyvédő szerek

Vízkeménység

keménységi fokozat mérjük

változó

- vízforrás társítással megszámítható
- kalcium-, magnézium-hidrogén-karbonátok miatt
- kloridok, nitrátok, szulfátok

állandó

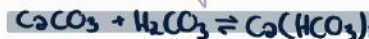
a vízforrás után is megmarad kloridok, szulfátok miatt

CO₂

a vízben oldott szén-dioxid a vizes részben szén-savó egyensúly

a szén-sav miatt több, tisztá vízben oldhatatlan ásványt, kőzetet old

Ca- és Hg-kloridok és szulfátok karbonátok, foszfátok, hidroxidok

vízgyűjtési eljárások

Sóddal

trésóval

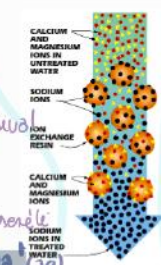
ioncsere

az összes keménység eltávolítható cserélőgyanta

csapadékképzés

- vegyszeres kezelés
- a keménységet okozó sók csapadékot képez, ami szűréssel eltávolítható
- Ca- és Hg-ionok Na-ionokra cserél

levegő (O₂)

hidrogénatomok helyett deutériumatomok

>10% tal sűrűbb

faéget, forrás, magaslatok

magasabb koncentráció

kis mennyiségben minden természetes vízben előfordul

tengerekben több

Előállítás

víz elektrolízise

Alkalmazás

neutronlassító hűtőszerszerek

forrás

- a víz oldott CO₂-tartalma csökken
- a hidrogén-karbonátok oldhatatlan karbonátokká alakulnak vissza

vízke formájában kiválasztás, szűrés

a változó keménységet csökkentik

OXIDOK

= az oxigén különböző elemekkel alkotott vegyületei

- leggyakrabban egyféle elemmel

oxidációs szám: -2

• mindkét pár nélküli elektronnal az oxidokból elem állapotba kapcsolódnak

ionkötésű

oxidok kis EW

az atomok EW-ától függ

kovalens kötésű

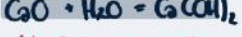
oxidok nagy EW

ionos

- kis EW-ű fémek
- s-mező fémei

szárazhidroxidok:

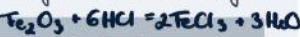
• toxos oxidok és vízmolekulák közötti hidroxidok

átmeneti

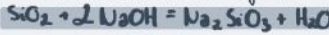
átmeneti oxidok

- közepes EW-ű fémek, nemfémek
- d-mező elemek
- az EW növekedésével egyre kovalensabbak
- vízrel kezelem/ nem reagálhat
- össényi savak vizes oldattal reagálhat

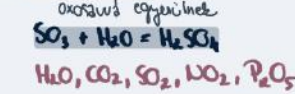
száraz

- félfémek oxidjai
- vízben nem oldódnak
- vízben hidroxidokkal reagálhat

molekuláris

- vagy EW-ű nemfémek
- p-mező elemek
- vízben kisebb- nagyobb arányban oldódnak

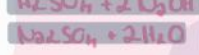
átmeneti fémek

kötés- és oxidációs számától függ

- +2: közös MnO
- +3, +4: átmeneti, kovalens jellemző Mn_2O_7
- +5, +6, +7: kovalens Mn_2O_7

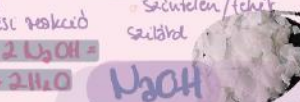
fém-hidroxidok

• savakkal kationcserélési reakció

• 18-20 eldől a legelterjedtebb kőg

• textil-, papírpár

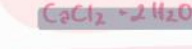
nátrium-hidroxid kőg, márványlú

calcium-hidroxid oldott mész

• erős bázis

• savakkal sőt képez

alumínium-hidroxid

alumínium-hidroxid

• erősen higroszkóp

• hideg zsírdó

zink-hidroxid

• gombaölő szer

• ammóniumoldatban komplexképzés közben oldódik

• hűtőközeletben

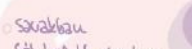
• réz és ólomszennyező levegővel érintkeznek

• gombaölő szer

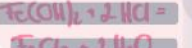
• ammóniumoldatban komplexképzés közben oldódik

• savakkal sósavoldatban oldódik

• savakkal sósavoldatban oldódik

• savakkal sósavoldatban oldódik

• savakkal sósavoldatban oldódik

• savakkal sósavoldatban oldódik

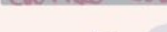

• savakkal sósavoldatban oldódik

• kémiai reakciók közben oldódnak

• **mész**

• nagyon exoterm

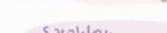

• mérgező vize

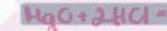
• CO2 kiuntatás

• bázisok, savakkal jól oldódnak

• savakkal oldódnak

• gőzök, sav- megkötés

• sazeletés

• vízálló építőanyagok

• elektronikus fotóterés

• fém por

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

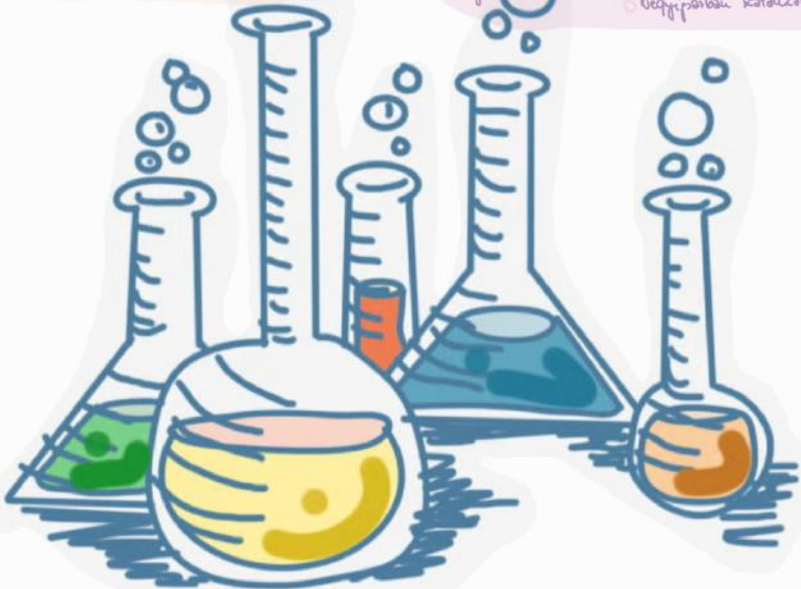
• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

• savakkal, alkoholban, éterben alig oldódnak

• vízben nem oldódnak

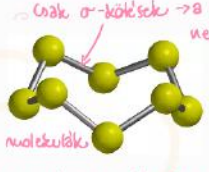
KÉN

Anyagszerkezet

16 Atomic number
S Symbol
Sulfur Name
[Ne] 3s² 3p⁴ Electron Configuration
115.21 °C Melting Point
444.6 °C Boiling Point
32.06 Atomic Weight
2.07 (alpha)
1.96 (beta)
1.92 (gamma) Density (g/cm³)
32 Crystal structure
2, 4, 6 Valence electrons
3s² 3p⁴ Valence orbitals

- Sárga
- Kis keménység
- Törékenny
- Részközd
- Oldóds:
  - vízben nem
  - CS₂ jól oldja
  - szerves oldószerek bizonyos mértékig (toluol)

Molekulaszerkezet

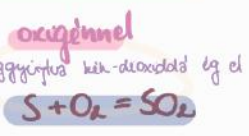
Molekulájában kristályosodó = gyenge intermolekuláris kötésekkel

- 8 atomos gyűrű
- 2 atomos gyűrű
- szerves felületű molekulák
- 2 kétatomos két síkban rendeződnek el felülről
- 2 két síkban 4-4 atom van

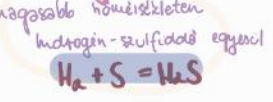
fémekkel, félfémekkel

- sulfidokká egyszerűen
- vasakkal, más szervesoldószerekkel reagál
- hagyományosan párdrog, gőzei mérgezőek
- klóppal leoldva fekete HgS keletkezik
- Hg + S = HgS** nem mérgező
- egyes fémekkel magasabb hőmérsékleten
- többszörösen kémben
- szulfidok keletkeznek
- 2Zn + S = 2ZnS**
- vasakkal vas-sulfid keletkezik
- Fe + S = FeS**

Kémiai reakciók

hidrogénnel

Előfordulás

elemi állapotban vulkáni vidékeken

Felhasználás

- ipar: kén- és gumgyártás
- gyógyászat: bőrbelegyógyítás, kúrtópán, kénos kenőcsök
- mezőgazdaság: növényvédőszer, permetezés (kén-szulfid)

Allotropia

β-módosulat monoklin

α-módosulat rombus

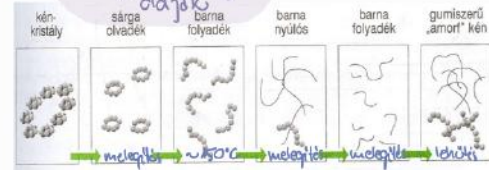

amorf kén

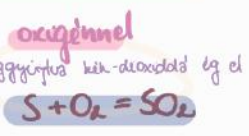
- törékvonalai ~ rombus kén
- olvadáspontja kicsit eltér

- szobahőmérsékleten stabil
- 35,5 °C felett alakul
- sárga, kis keménységű, törékenny
- nem vezet
- vízben nem oldódik
- CS₂ jól oldja
- egyes szerves oldószerek bizonyos mértékig oldják

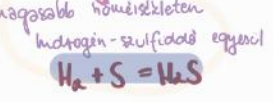
- az olvadt kint hirtelen lefűtve
- alakul, gumiszzerű, nyúlós
- felszakadt gyűrűkkel
- szerves oldószerek
- néhány óra alatt rombolás kezűd alakul

Kémiai reakciók

hidrogénnel

Előfordulás

elemi állapotban vulkáni vidékeken

Felhasználás

- ipar: kén- és gumgyártás
- gyógyászat: bőrbelegyógyítás, kúrtópán, kénos kenőcsök
- mezőgazdaság: növényvédőszer, permetezés (kén-szulfid)

Előszervezetek

- ásványi szén
- kénhidrogén
- szerves eredetű

Előállítás

- kénlevegő: bányászati és tisztítás
- ásványi szén: kőszénhidrogén metilénből
- sulfidok: oxidáció
- kén-hidrogén és kén-dioxid reakciója

A KÉN VEGYÜLETEI

Dihidrogén-szulfid, kén-hidrogén

H₂S

Fizikai tulajdonságok

- színtelen
- szagtalan
- levegőnél sűrűbb
- gáz
- felismerhető egyke bontószerekkel
- vízben jól oldódik
- víz oldata fontos laboratóriumi reagens
- kationok kimutatására használják

redoxi tulajdonság

- könnyen oxidálható
- halogéneket elszíntelenít
- $H_2S + Br_2 = 2HBr + S$
- kén-savot redukál
- $H_2S + H_2SO_4 = H_2SO_3 + H_2O + S$

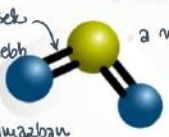
vízzel

víz oldatban hidrogén-sulfid és oxóniumionok disszociál gyenge sav
 $H_2S + H_2O \rightleftharpoons HS^- + H_3O^+$

égetés

- tökéletes égés: oxigénnel, levegőn, alacsony hőmérsékleten
- H₂S és levegő elegye robbanékony
- levegőn meggyújtva kén-dioxidot és vizet ég el
- halványkék láng
- $2H_2S + 3O_2 = 2H_2O + 2SO_2$
- nem tökéletes égés: kevés levegőn, kén válik ki
- $2H_2S + O_2 = 2H_2O + 2S$

Anyagszerkezet

Élettani hatása

HÖRBEZŐ

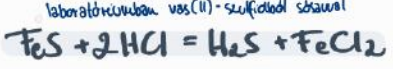

nagy koncentrációban cs. fejfájást, rosszullét okoz

csőszegély

mesterséges lélegzetelvezés

Előállítás

vulkán

Előfordulás

források (H₂S)

felismerés

szaga, robbanás, robbanás közepén keletkezik

Előállítás

vesztés

kénhidrogén-sulfid (színes)

olvasztás

$Pb(FeO)_2 + H_2S = 2HNO_3 + PbS$

vesztés

kénhidrogén-sulfid (színes)

olvasztás

$Pb(FeO)_2 + H_2S = 2HNO_3 + PbS$

Sói, sulfidok

S⁻-ionnal alkotott sók

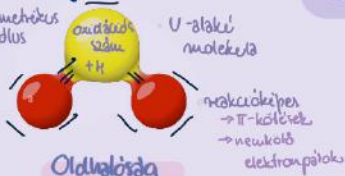
kadmium-sulfid (sárga)
 $CdSO_4 + H_2S = H_2SO_4 + CdS$

cink-sulfid (fehér)
 $ZnSO_4 + H_2S = H_2SO_4 + ZnS$

arzen-sulfid
 arzen-hidrogén-sulfid tömörített levegőn
 arzen-sulfidok átalakul, megfeketednek
 $2H_2S + O_2 + 4Ag = 2Ag_2S + 2H_2O$

Kén-dioxid SO₂

Anyagszerkezet

Oldhatóság

viszonylag nagy mennyiségben, bele képez kén-dioxid lép

Kémiai reakciók

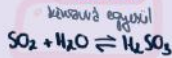
redoxi-reakciók

reakciópartnerrel függően redukáló-oxidáló
 erős redukálószer
 jó oldószer, kalcium-permanganáttal, növényi fehéreséget elszíntelenít
 például $SO_2 + I_2 + 2H_2O = H_2SO_4 + 2HI$
 erős oxidálószerrel szemben

oxidálószer

dihidrogén-szulfidtal
 azaz H₂S kénre oxidálva
 → vulkáni kénlevegő keletkezésére
 $SO_2 + 2H_2S = 2H_2O + 3S$

víz

oxigénnel

magasabb hőmérsékleten (500°C)
 katalizátor
 Hétfoglaltsal szemben
 $2SO_2 + O_2 \rightleftharpoons 2SO_3$

Előfordulás

Előállítás

kén égésével
 $S + O_2 = SO_2$
 piros porok égésével
 $K_2S_2O_8 + 2HCl = 2HCl + H_2O + SO_2$
 kén-savból, rézsal

Felhasználás

konzerválás

borok, likőrök, kávék

Környezetszennyező hatás

erős redukáló, vízben keltegesen ható
 savas eső
 szén-dioxid a klórosított víz oldata
 savas eső okozója

papírgyártás

cellulóz fehéritése

háztartás

ferál kén, fémlevegő

KÉN-TRIOXID

2 kén-savgyártás katalizátoraként
 kén-dioxid oxidációjával állítják elő

nagy sűrűségű, színtelen, folyadék
 pokornyú szélű, nem stabilis, szelvényű, kén-savból áll

Szén előállítás

- olvasztott kén égése → SO₂ előállítás
- SO₂ → (katalizátor, 450°C, FeO) → SO₃
- SO₃ + H₂SO₄ = H₂S₂O₇ (katalizátor)
- dioxid-sav hígítás vízzel
 $H_2S_2O_7 + H_2O = 2H_2SO_4$

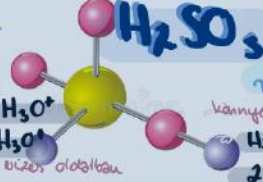
maró hatás

nem mérgező, röviddel tombogó
 károsítja a bőrt, a szemet, a nyálkahártyát, a légutakat, a szöveteket

KÉNÉSSAV és sói H₂SO₃

sav-bázis jellege

gyenge kiterjedő sav
 kétféle disszociáció
 $H_2SO_3 + H_2O \rightleftharpoons HSO_3^- + H_3O^+$
 $HSO_3^- + H_2O \rightleftharpoons SO_3^{2-} + H_3O^+$
 bomlási hőmérséklet miatt csak vízben oldható
 bomlás főleg savas környezetben
 $H_2SO_3 \rightleftharpoons SO_2 + H_2O$

sói SO₃²⁻-ionból

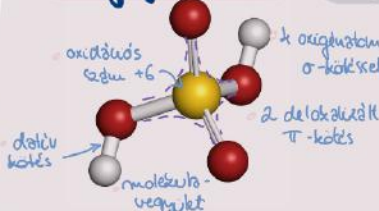
viszonylag könnyen hidrolizálhat
 kénnel főzve a kén megkötkezik

Triofoszfát (foszfát)

redukálószer
 elől, bróm szulfidok oxidálva
 színtelen, vízben jól oldódik kristályos
 sóként kénlevegő, kén-dioxid
 $K_2S_2O_8 + 2HCl = 2HCl + SO_2 + H_2O$
 komplexképző sajátosság (cisz- és transz-izomerek)
 $AgBr + 2K_2S_2O_8 = K_2[Ag(S_2O_8)_2] + 2KBr$

Kénsav H₂SO₄

Anyagszerkezet

Fizikai tulajdonságok

színtelen, szagtalan, olajszennyező, nem mérgező, magas fagyáspont, higroszkópos

Kémiai reakciók

vízzel
 minden anyagban elegyedik
 erősen exoterm keveréskor
 hígításkor kén-savat kell vésze óvni
 hűtővízzel keletkezik
 $H_2SO_4 + H_2O = H_2SO_4 \cdot H_2O$
 feloldódás hőmérsékletig nő
 (amivel kisebb sűrűségű vízmolekulák keletkeznek)

vételvond hatás

H+ és O- tartalmú anyagokból
 cukrot, fát, papírt, bőrt... karbonizálja
 az elszennyező anyag felfűvődik
 → szén-teljes oxidációja alatt képződik gázok, szén
 $C_{12}H_{22}O_{11} \rightarrow 12C + 11H_2O$ (répaktor)

fémekkel

híg oldat
 hidrogén fejlődése közben oldja
 oxidok képződnek
 fémek sói, szulfidok keletkeznek
 példa: $Zn + H_2SO_4 = ZnSO_4 + H_2$ (cink-sulfid)
 $Fe + H_2SO_4 = FeSO_4 + H_2$ (vas-sulfid)
 alumíniummal: $2Al + 3H_2SO_4 = Al_2(SO_4)_3 + 3H_2$ (alumínium-sulfid)

tömlény oldat

>H stádiumot fémek egy részét
 kén-dioxid fejlődése közben oldja
 rézsal: $Cu + H_2SO_4 = CuO + SO_2 + H_2O$

passzíváló hatás

ars, alumínium
 a passzívált fém híg kénsavban már nem oldódik

Felhasználás

redoxi-reakciók

koncentráció

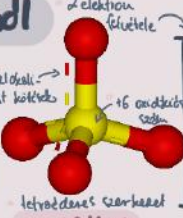
ipar
 győzőgáz, ammónia, nitrogén, kénlevegő

hidrogén-szulfid

sói SO₄²⁻-ionból

gipsz

kalcium-sulfát
 $CaSO_4 \cdot 2H_2O$
 égetett gipsz - emulge hatóanyag
 elvált kristályos - tartalmú
 vízrel szembe exoterm folyamatban
 magasságú gipsz
 egyenlő gipsz - nem hipo-irradiáció
 vízben kis mértékben oldódik
 kőbányák, öntvények, gyógyászati
 keverékek előállításakor keletkezik (kőbányák)
 autószerelés (kőbányák)
 a borsó (kőbányák, kőbányák)

keserűsó

magnézium-sulfát
 $MgSO_4 \cdot 7H_2O$
 kőszén keserűs, kőszén
 mosópor

kalcium-sulfát

viszonylag oldhatatlan, nagy sűrűségű, színtelen, papírgyártásban, kőbányák, nitrogén-szulfidok elvegyezése

dihidrogén-sulfidok

kénsav savanyú sói
 (hidrogén tartalmú)
 $N_2H_5SO_4$

nátrium-hidrogén-sulfát
 $NaHSO_3$

kalcium-sulfát
 $CaSO_3$

nátrium-sulfát
 Na_2SO_3